

Kirjallisuutta

- FRANCK, DOROTHEA 1984: Speaking about speech acts. — *Journal of Pragmatics* 8.
- GIVÓN, TALMY (ed.) 1979: Discourse and syntax. — *Syntax and Semantics* 12. Academic Press, New York.
- LABOV, WILLIAM — FANSHEL, DAVID 1977: Therapeutic discourse: psychotherapy as conversation. Academic Press, New York.
- SACKS, HARVEY — SCHEGLOFF, EMANUEL A. — JEFFERSON, GAIL 1974: A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. — *Language* 50.
- SINCLAIR, J. M. — COULTHARD, R. M. 1975: Towards an analysis of discourse: the English used by teachers and pupils. Oxford University Press, London.
- TIITTULA, LIISA 1985: Vuoron vaihtumisen keskustelussa. Helsingin kaupakorkeakoulun julkaisuja B-79. Helsinki.

Cambridgen oppikirja Government-Binding-teoriasta

ANDREW RADFORD *Transformational syntax: a student's guide to Chomsky's Extended Standard Theory*. Cambridge Textbooks in Linguistics. Cambridge University Press. Avon 1981 (uusintapainokset 1982 [kahdesti], 1983 [kahdesti], 1984 [kahdesti], 1985, 1986). IX + 402 s.

Radfordin kirja on oppikirja, joka pyrkii antamaan kuvan chomskylaisen TG-kieliopin viimeaikaisesta kehityksestä eli Government-Binding-teoriasta (seuraavassa GB-teoria). Kirja on ilmestynyt ensi kerran 1981, joten aivan uusinta tietoa siinä ei ole. Kuitenkin kirja on hyödyllinen opas niille, jotka haluavat päästä selville nykychomskylaisesta termistöstä ja ajatuksenkulusta.

Ajantasaisempi GB-teorian oppikirja on esimerkiksi Henk van Riemsdijkin ja

Edwin Williamsin *Introduction to the theory of grammar* (1985). Myös Chomskyn *Knowledge of language: its nature, origin, and use* (1986) on hyvä johdatus generatiivin kieliopin nykyiseen ajatteluun.

Radfordin kirja käsittää yksitoista lukuja, joista ensimmäinen esittelee chomskylaisen kielitieteen tavoitteita, toinen rakenteen käsitettä ylimalkaan ja loput yhdeksän kieliopin eri lohkoja kuten X-bar-syntaksia, leksikkoo, transformaatioita, rajoituksia, poistoa, suodatimia, sijateoriaa ja sidontaa (binding). Jokaisen luvun lopussa on joukko harjoituksia ja luettelo lisäkirjallisuudesta. Kieliopin kunkin lohkon käsittelyn jälkeen esitetään kieliopin yleiskuva, josta näkyy, miten käsitelty asia liittyy kieliopin kokonaisuuteen. Kun vielä otetaan huomioon, että kirja on kauttaaltaan selkeästi kirjoitettu, voidaan Radfordin teosta pitää mallikelpoisena oppikirjana.

Koska teos on yleisesittely, se ei tietenkään mene kovin syvälle mihinkään erityiskysymykseen. Selkeä yhden teorian mukainen kuvaus koko kieliopin toiminnasta virkistää kuitenkin aina mieltä: on hyödyllistä nähdä, kuinka tiukassa kielioppimallissa on mahdollista suhteuttaa kielen eri ilmiöt toisiinsa. Tässä suhteessa GB on varmasti tutustumisen arvoinen teoria. Säännöt ovat eksplisiittisiä ja antavat mahdollisuuden yhä suurempiin yleistyksiin. Radford pystyykin parhaimmillaan antamaan kuvan siitä, miten teorian eksplisiittinen säännöstö ja mahdollisimman pelkistettyyn kuvaukseen pyrkiminen pakottavat teorian suhteuttamaan kieliopin ilmiöitä toisiinsa yhä yleisemmällä tasolla eksplisiittisyyden ja tarkkuuden kärsimättä. Kieliopin säännöstöstä kiinnostunut altis lukija saa tällaisesta esteettisistä elämyksistä.

Generatiivin kieliopin teoria on kehittynyt selvästi Radfordin kirjan ilmestymisen jälkeen. Silti teos on vielä käyttökelpoinen oppikirja, koska se selkeästi esittää GB-teorian ajattelutavan sekä keskeisen termistön ja antaa kuvan tässä

teoriassa käytetystä argumentaatiosta. Erityisen hyvin ovat arvonsa säilyttäneet kirjan ensimmäiset luvut, joissa esitellään kieliopin ja erityisesti syntaksin laatimisen yleisiä tavoitteita. Nämä luvut ovat sopivaa luettavaa mille tahansa syntaksin kurssille.

Yleismaailmallisesti GB on yksi vaikutusvaltaisimmista syntaksin malleista. GB:tä ei näin ollen voi unohtaa. Suomessa tällaiseen »kovaan» kielitieteeseen on suhtauduttu periaattellisen varautuneesti, ja chomskylaisen kielitieteen kehitystä ei ole välitetty siitä syystä seurata (vrt. Esa Itkonen, Ajatuksia Chomskyn nykyvaiheesta, Virittäjä 3/1986). Radfordin kirjat ja muutkin GB-teoriaan johdattavat kirjat ovat siksi terveellistä luettavaa suomalaiselle yleisölle.

URPO NIKANNE

Äidinkielen opettajat kehityksen kärjessä

Koulu tietoyhteiskuntaan. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja XXXIV. Toimittanut MATTI SINKO. AOL, Helsinki 1987. 234 s.

Äidinkielen opettajain liiton uusi vuosikirja on herättänyt melkoista huomiota myös vakituisen lukijapiirin ulkopuolella, eikä ihme, sillä koko kirja käsittelee aikamme perusmyyttiä: oletettua siirtymistä niin sanottuun tietoyhteiskuntaan. On selvää, että opettajilla riittää neuvonantajia näinä aikoina. Kasvattaako oppilaita työelämän (lue: tuotantoelämän) vaatimusten vai oppilaiden omien kehitystarpeiden mukaan? Kuka antaa suunnan?

Kirja sisältää esipuheen, 29 artikkelia, kirjoittajaesittelyn ja muutamia mainoksia. Ensimmäiseksi huomio kiintyy ulkoasuun, joka on tyylikäs ja macintoshmainen. Taitossa käytetty julkai-

suohjelma ei kuitenkaan ole täydellinen; paikoin — etenkin kursiiviteksteissä — ovat sananvälit häiritsevän ahtaat. Artikkelit on ryhmitelty aihepiirin mukaan. Alkupuolen artikkelit ovat futurologisia tai ainakin tulevaisuuteen viittaavia: jaksossa »Tietoyhteiskunta hahmottuu» sisältää kolme artikkelia ja »Oppimisympäristö uudistuu» kuusi; neljä artikkelia avaa »Uusia näkökulmia kirjoittamiseen». Muissa teksteissä kuvataan tietoteknisiä kokemuksia, systemaattisemmin jaksossa »Kokemuksia kertyy» ja vapaammin jaksossa »Opettajan kuntokoulu». Kirjoittajiksi on saatu vahva joukko yliopisto- ja koulumaailman asiantuntijoita. Atk-alan sisäpiirin asiantuntemusta edustavat lähinnä ohjelmistoasiantuntijat, ja tietokoneita esitellään vain viittauksin. Timo Argillanderin artikkelissa »Opettaja, miten tietokone toimii?» on muutama rivi opettajalle suunnattua laitevalistusta kappaleessa »Tietokonetta ostamassa» — siinä kaikki. Tämä tuntuu järkevältä. On parempi keskustella ohjelmien ominaisuuksista kuin upottaa loputtomaan laiteviidakkoon CP/M, DOS, PC, XT, AT, PS, OS -tyyliin. Toki suurin osa näistäkin taikasanoista on selitetty Arto Kytöhongan ansiokkaassa ja hauskassa tietokonesanastossa. Olisi pa sanaston rinnalla vielä kielitoimiston suositus alan lyhenteistä! Ainakaan tätä esittelyä kirjoitettaessa ei ollut tietoa, miten esimerkiksi 'kilotavu' pitäisi lyhentää.

Vuosikirja pureutuu nykyhetken ja lähitulevaisuuden ongelmiin. Suurin osa artikkeleista on muutaman vuoden kulluttua selvää Kun isä lampun osti -aineistoa — mutta mitä siitä: onhan jo vaikutettu. Sitä paitsi kirjasta onneksi puuttuu ns. bittinikkariteksti, joka lienee kaikkein nopeimmin vanhenevaa.

Oma suosikkiartikkelini on Antti Kariston »Jälkmoderni kulttuuri kysyy uudenlaista kielellistä kompetenssia», jossa kirjoittaja tuulettaa eräitä aikamme kliseitä, määrittelee keskeisiä informaatioteoreettisia käsitteitä ja luo strategioita, joilla uuden kohtaaminen luon-